

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

**KONCERTNA
POSLOVALNICA**

KOMORNI
CIKEL
2016/2017

ALEKSANDAR MILOŠEV, viola
LOVRO POGORELIĆ, klavir

1. abonmajski koncert
Dvorana Union, Maribor, 5. oktober 2016 ob 19.30

SPORED

Johannes Brahms (1833–1897):

Sonata za violo in klavir št. 1 v f-molu, op. 120, št. 1

- I. Allegro appassionato
- II. Andante un poco adagio
- III. Allegretto grazioso
- IV. Vivace

Johannes Brahms:

Sonata za violo in klavir št. 2 v Es-duru, op. 120, št. 2

- I. Allegro amabile
- II. Allegro appassionato
- III. Andante con moto

***

César Franck (1822–1890):

Sonata za violino in klavir v A-duru, FWV 8, prir. za violo

- I. Allegretto ben moderato
- II. Adagio
- III. Recitativo - Fantasia
- IV. Allegretto poco mosso

V glasbenem pogledu se zdi druga polovica 19. stoletja slogovno in estetsko močno razpeta med dva skrajna pola: enega je predstavljal **Johannes Brahms**, skupaj z glasbenim kritikom in estetikom Eduardom Hanslickom, drugega pa Richard Wagner z veliko četo somišljenikov in posnemovalcev. Brahms je prisegal na klasicistično jasno obliko, na prevzete forme in žanre, na ekonomično motivično-tematsko delo, takšno navidez »konservativno« okostje pa je potem pogosto prebadal z izrazito melodioznim gradivom. Zaradi tega imamo večkrat opravka z nenavadno dihotomijo med strogostjo/objektivnostjo forme in svobodo/subjektivnostjo vsebine, kar je najbrž osrednja značilnost celotnega Brahmsovega opusa, ki se je povsem izognil dramatičnemu, torej pozunanjenemu žanru opere. Drugače je bilo z Wagnerjem, ki je ustvarjal praktično zgolj gledališka dela, pri čemer je bil prepričan, da je slednja mogoče napolniti s svetovnonazorskimi idejami, celo z odrešujočo ideologijo, v ta namen pa je razklenil forme in harmonije ter tako na široko razprl vrata glasbi 21. stoletja.

Toda pozni opus Johannesa Brahmsa se zdi že mnogo bolj soroden Wagnerjevimi kromatičnim zasukom, a do takšne, k ekspresionistični poglobljenosti usmerjene glasbe je prišel po svoji poti dosledne asketskosti. Okoli leta 1890 je svoji zaupnici, morda tudi neuslišani ljubezni, pianistki Clari Schumann zaupal, da ne bo več

komponiral. Toda svojo zaobljubo je prelomil, pa čeravno je v nadaljevanju ustvarjal samo še komorno glasbo. Za vsa dela, nastala v skladateljevih zadnjih letih življenja, je značilen ponotrnen ton in pogosto monologiziranje inštrumentov, ki se redko prečisti v kak dramatični izbruh. Nastanek obeh sonat za klarinet in klavir pa je povezan tudi z zunanji okoliščinami, in sicer s klarinetistom dvorne kapele iz Meiningena Richardom Mühlfeldom, za katerega je Brahms poleg obeh sonat ustvaril tudi *Trio op. 114* in znameniti *Kvintet op. 115*.

V mnogih pogledih obe sonati iz opusa 120 zavzemata komplementarni odnos. Za *Sonata št. 1* (že skladatelj je predvidel, da je obe deli mogoče igrati tudi z violo) je značilen močnejši melodični in akordski karakter, ki računa na bolj robate karakteristike klarineta. Kot je za Brahmsa značilno, glasbeni stavek preveva izredno detajlirano motivično-tematsko delo, ki izhaja iz permutacijske (in transformacije) igre z enim samim osnovnim motivičnim drobcem, ki je večkrat podprta še s kontrapunktično logiko. Prvi, sonatni stavek prinaša kar štiri motivične domisleke, ki so v nadaljevanju vpeti v dramatično izpeljavo. Počasnejši pesemski stavek in rustikalni avstrijski ländler opravljata vlogo intermezza pred vedrim, navdušujočim finalom v obliki rondoja, ki uravnoveša poglobljenost prvega stavka.

Sonata št. 2 se deloma umika tej strogosti in izkazuje poteze serenade: skladatelj izkorišča mehkejše zvočne registre klarineta, pri čemer se zdi, da še posebej v prvem stavku prevladujejo nekakšni bolj sproščeni, skorajda »salonski« elementi. To nakazuje že oznaka tempa »Allegro amabile«, pri čemer ljubeznivost (»amabile«) zaznamuje celotno delo. Prevladuje liričnost; posamezni dramatični izbruhi, predvsem v drugem stavku, ki se zdi nekakšen scherzo le zaradi oznake tempa, pa so bolj v

službi barvnih kontrastov. Pa vendar se Brahms tudi v tej sonati vsaj v zadnjem stavku ni odpovedal določeni strogosti forme: nevpadljivi pesemski »Andante«, ki deluje kot nekakšen intermezzo in ki kroži okoli štiritonskega motiva, postane izhodišče za pet variacij s kodo. V njih se vzpostavlja gosta motivično-tematska mreža, ki jo skladatelj osvetljuje s spremenljivimi ritmičnimi, harmonskimi in teksturnimi zabarvanji.

Drugemu, torej wagnerjanskemu taboru, je pripadal **César Franck** (1822–1890). Rojen je bil v belgijskem Liègu valonskemu očetu in nemški mami, vendar je za vpis na pariški Konservatorij kot petnajstleten deček sprejel francosko državljanstvo. Potem, ko je prenehal s poizkusi, da bi postal koncertni pianist, je večino življenja deloval kot organist, zato ga mnogi razumejo kot nekakšen francosko-belgijski pendant Antonu Brucknerju. Za tega skladatelja je tako značilna podobna skromna pobožnost, krščanska mistika, ki pa se spleta s harmonskimi in glasbeno-tehničnimi inovacijami Wagnerjeve glasbene drame in Lisztovih simfoničnih pesnitev. Oba vpliva najmočneje prežemata njegov pozen opus. Velik pomen pa ima tudi Franckovo pedagoško delo, saj so svoje mojstrstvo pod njegovim mentorstvom izpopolnjevali pomembni skladatelji, kot so na primer Henri Duparc, Vincent d'Indy, Ernest Chausson, Louis Vierne in krajši čas tudi Claude Debussy. Zato so bili Franckovi impulzi gotovo odločilni za nadaljnji razvoj francoske glasbe, ki se je začela vse bolj nagibati k prvenstvu zvočne barvitosti. Prav Duparc, d'Indy in Chausson so leta 1886, ko je njihov učitelj postal predsednik Nacionalnega združenja za glasbo, ustanovili »Franckovo skupino«, istega leta pa je Franck pozno poleti napisal tudi svojo *Violinsko sonato*. Toda sonata ima bistveno daljšo genezo, saj je o njej skladatelj začel premišljevati skoraj trideset let poprej, ko je tovrstno

delo obljubil Cosimi Wagner, ki je občudovala njegove samospesve. V njih je lahko razpoznala harmonske in slogovne poteze glasbe svojega drugega moža, Richarda Wagnerja. Toda prav zares je Francka za pisanje sonate motiviral znameniti belgijski violinski virtuoz Eugène Ysaÿe, kateremu je skladatelj sonato na koncu tudi posvetil in poklonil kot poročno darilo. Ob tem velja omeniti anekdoto s prve izvedbe dela 16. decembra 1886 v bruseljskem Slikarskem muzeju, kjer zaradi številnih dragocenosti ni bila dovoljena uporaba plinskih svetilk ali sveč. Po koncu prvega stavka se je v dvorani zato tako močno stemnilo, da interpreti – Ysaÿe in gospodična Léontine Bordes-Pène – nista več mogla brati not. Občinstvo so poprosili naj zapusti dvorano, vendar je le-to zahtevalo nadaljevanje, zato sta interpreti ostale tri stavke zaigrala po spominu, koncert pa se je končal v popolni temi in s popolnim skladateljevim zmagoslavjem.

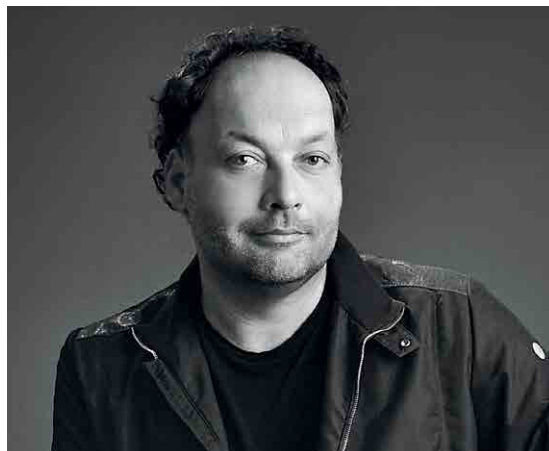
Skladba je podobno kot znamenita *Simfonija v d-molu* in kljub navidezni regularni štiristavčnosti zasnovana izrazito ciklično. Osnovo za tematski material predstavlja interval terce (nastopni toni violine). Že uvodne harmonije (nestabilni nonakord) v klavirju, za katere bi lahko rekli, da že najavljajo prihod Debussyja pa razkrivajo, da je bil skladatelj, podobno kot številni njegovi sodobniki, pod urokom Wagnerjeve glasbene drame *Tristan in Izolda* (*Preludij* k operi je Franck prvič slišal leta 1877). Mir prvega stavka, preludija, ki je zasnovan v nekoliko modificirani sonatni formi, je v ostrem kontrastu z vihravostjo drugega stavka, ki prinaša novi temi cikličnega značaja, saj se »vračata« tudi v naslednjih stavkih. Najbolj »eksperimentalen« je tretji stavek z naslovom »Recitativ-fantazija«, ki je nekakšna razširjena meditacija v svobodni formi in s tem duhovni center dela. Finale ponovno poseže po standardni obliki, tokrat

kanonu, njegova osrednja tema pa je konfrontirana z reminiscencami na tematiko predhodnih stavkov in vodi do končnega grandioznega zaključka.

Gregor Pompe

ALEKSANDAR MILOŠEV

Aleksandar Milošev, prejemnik Prešernove nagrade, najvišjega slovenskega priznanja za umetniške dosežke, je glasbenik, ki se posveča raznolikim oblikam muziciranja. Kot solist je nastopal z zagreškimi solisti pod vodstvom Marca Copeyja ter z orkestri Slovenske, Zagrebske in Beograjske filharmonije, pod taktirko En Šaa in Uroša Lajovca. Sodeloval je z mnogimi izjemnimi umetniki, kot so Bruno Giuranna, Rocco Filippini, Jan Talich, Franco Gulli, Julian Rahlin, Irena Grafenauer, Radovan Vlatković, Gaultier Capuçon, Aleksander Rudin, Richard Tognetti in Christian Altenburger. Pred kratkim je sodeloval tudi z

lutnjistom Edinom Karamazovim, prejemnikom nagrade grammy.

Milošev je kot član Godalnega kvarteta Tartini nastopil v mnogih prestižnih dvoranh sveta. Sodeloval je na številnih komornih festivalih, med njimi naj omenimo Komorni festival Colmar v Franciji, Dubrovniške poletne igre, mariborski Glasbeni september oziroma Festival Maribor ter Festival Ljubljana.

V Orkestru Slovenske filharmonije je vodja sekcije viol, prav takšno vlogo pa je imel tudi v Münchenski in Londonski filharmoniji, Nemškem komornem orkestru in v Orkestru Arturo Toscanini.

Med njegovimi diskografskimi izdajami omenimo Mozartovo *Sinfonia concertante za violo in orkester*, ki jo je posnel z Orkestrom Slovenske filharmonije, Mozartove kvartete za flavto z D. Formisanom, ki so izšli pri italijanski založbi Stradivarius ter številne posnetke s kvartetom Tartini. Milošev je tudi zelo predan pedagoškemu delu, saj kot izredni profesor poučuje violo na Akademiji za glasbo v Zagrebu ter kot gostujoči profesor na londonskem konservatoriju za glasbo in ples Trinity Laban.

LOVRO POGORELIĆ

Pianist Lovro Pogorelić že od svojega sedemnajstega leta redno koncertira na številnih prizoriščih po svetu. Z recitali ali kot solist z orkestri uresničuje pianistične kreacije prepričljive moči in neizpodbitne individualnosti. Med zadnjimi nastopi izpostavimo turnejo po velikih mestih Kitajske (Peking, Šanghaj, Tianjin, Guangzhou in Suzhou) ter recital v gledališču Bibiena v Mantovi, ki ga je kritik časopisa *Cultura&Società* označil kot »pianistično meditacijo« in poudaril, da »...subtilnost zvoka sega v meditativno notranjo refleksijo, ki se ji nasproti

postavljajo dinamične eksplozije, te pa sledijo zelo osebni logiki.« Ob lanskoletnem nastupu na danskem festivalu Schubertiaden so o njem zapisali: »Mojster za klavirjem ... Vse, kar določa mojstra, prepore Lovro Pogorelić v izobilju: svoj osebni pristop k vsemu, kar igra, tehniko, ki mu dopušča, da izpopolni prostor z zvočnimi barvami, a kljub temu ne dela kompromisov s težavami, ki jih večina izvajalcev doživlja na svojih nastopih, sposobnost, da se osredotoči na način, ki začara poslušalca; poslušalec je prepričan, da je to, kar se dogaja v danem trenutku, res tisto najpomembnejše.« (Bent-Erik Rasmussen)

Francoska založba Intrada je prepoznala umetniško enkratnost Lovra Pogorelića ter leta 2007 izdala zgoščenko z deli F. Liszta, ki je izjemno navdušila tudi kritike. Francoski televizijski kanal Mezzo je o nastajanju omenjene zgoščenke posnel dokumentarni film, ki ga tudi redno predvaja. Pri hrvaški založbi Dancing Bear je Pogorelić izdal tudi posnetek z deli Musorgskega in Rahmaninovega.

Lovro Pogorelić je izredni profesor klavirja na Akademiji za glasbo v Zagrebu. V svojem prostem času rad planinari.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

ORKESTER ITALIJANSKE ŠVICE

Dirigent: **Markus Poschner**

Solistka: **Katia Buniatišvili**, klavir

21. oktober 2016 ob 19.30,
Dvorana Union, Maribor
1. koncert Orkestrskega cikla in
za izven

*Spored: L. van Beethoven,
W. A. Mozart, F. Schubert*

VASKO ATANASOVSKI: MELEM. Poklon Arsenu Dediću

Vasko Atanasovski, vokal, saksofoni, flavta;
Dejan Lapanja, kitara; Marjan Stanič, bobni, tolkala
gosta: **Matija Dedić**, klavir; **Ariel Vei Atanasovski**,
violončelo

15. oktober 2016 ob 20.00, Dvorana Union, Maribor
Koncert za izven

SABINA CVILAK, sopran GODALNI KVARTET FEGUŠ

26. oktober 2016 ob 19.30, Dvorana Union, Maribor
Koncert za izven (za abonente Narodnega doma Maribor
vstopnina le 5 €)

Spored: F. Schubert, R. Strauss, S. Feguš, L. Janáček, N. Rota

DUNAJSKI ANSAMBEL VIOLONČEL 5+1

19. november 2016 ob 19.30, Dvorana Union, Maribor
2. koncert Komornega cikla in za izven

*Spored: B. Smetana, J. S. Bach, S. Rahmaninov, A.
Dvořák, J. Pachelbel/A. Hačaturian, F. Liszt, P. de Sarasate,
L. Anderson, W. A. Mozart, G. Gershwin ...*

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor, uradne ure: vsak delavnik od 10.00 do 17.00,
v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo. Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; spletni nakup vstopnic: <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor

🌐 www.nd-mb.si

**VEČER
RADIO CITY**

Naklada: 150 kosov, brezplačen izvod.